

FR. ROJEC:

Knjiga.

I.

no daljno in temno dobo, ko so na zemlji med prvotnimi živalmi povsod živeli le divji in neizobraženi ljudje, ki niti govoriti še niso znali dobro, imenujemo predzgodovinsko dobo. Takratni prvotni človek pa se je sam izobraževal od roda do roda in je končno izumil tudi znake in način, da je mogel svoj govor in svoje misli zapisovati in oteti pozabnosti. To je bila prva pismenost. Z njo se je začela človeška zgodovina.

Takrat pa še niso imeli niti papirja niti pisalnih priprav. Pismene znake so dolbli v lesene deščice in vsekavali v kamenite plošče. Pozneje so začeli pisati na belo ustrojene živalske kože, ki jih imenujemo pergament. Taki spisi, ki so bili napisani le na posameznih listih, pa so bili jako redki, ker ni bilo na razpolago dovolj pergamenta in tudi pismena znanost je bila še močno omejena. Izumili so papir in potem so pisali nanj. Nastale so prve pisane knjige po mnenju raziskovalcev v času okoli leta 2000 pred Kristusom.

Prvi pisatelji so opisovali v svojih spisih in knjigah le zgodovinske dogodke in vojne narodov, nadalje so pisali o kraljih in drugih znamenitih ljudeh, kakor tudi o raznih splošnih nezgodah in nesrečah. Počasi se je to prvotno zgodovinsko slovstvo razširilo in razvilo tudi v leposlovje, zlasti v pesništvo. Toda prvi pisatelji niso prepisovali svojih slovstvenih del, niso jih pošiljali na trg in med narod, ampak so jih hranili na svojih domovih kot dragocene zaklade svojega uma. Čitali so jih tudi drugim, in sicer svojim najboljšim znancem in prijateljem na slavnostnih sestankih na lastnih in drugih zasebnih domovih in časih tudi ljudstvu na kaki večji javni veselici.

Leta 1450. po Kristusu je ustanovil v Mainzu na Nemškem prvo tiskarnico z Ivanom Fustom Ivan Gutenberg, ki je bil izumil tiskarske črke in je umrl leta 1468. Iz te tiskarnice so izšle prve tiskane knjige. Nato se je tiskarstvo hitro razširilo iz Nemčije po vsem omikanem svetu, in odslej je bila knjiga najvažnejša pospeševalka človeške izobrazbe in prosvete. Kitajci, ki imajo najstarejšo izobrazbo, so sicer poznali tisk že prej, ali njihova pisava je jako nepripravna, ker rabijo za vsako besedo poseben pismeni znak.

Dandanašnji je tiskarstvo na vrhuncu strojne popolnosti. Časopisi zdaj po tiskarnicah kar frče izpod tiskarskih strojev dnevno v tisočeri in tisočeri izvodih. Tudi knjige jako hitro in lično tiskajo

v večjih narodih v stotisočeri izvodih, a v Slovencih navadno natisnejo leposlovno knjigo le tritisočkrat do pettisočkrat.

Sedaj imajo vsi omikani narodi obilico vsakovrstnih pisateljev in pesnikov. Toda pisatelj ali pesnik ne more biti vsakdo, zakaj pisateljstvo ni obrt ali rokodelstvo, ampak je velika umetnost. Pravi umetnik pa postane le tisti, ki ima že od rojstva poseben duševni dar, to je sposobnost za umetnost. Toda sama umetniška sposobnost še tudi ne naredi umetnika. Vsak se mora sam za svoj umetniški poklic mnogo učiti, se mnogo uriti, premišljati, opazovati in poizkušati. »Vaja naredi mojstra,« pravi pregovor. Za noben poklic pa ni potrebno toliko vaj kakor ravno za umetniški. Brez izredne pridnosti in železne vztrajnosti ne postane nihče pravi umetnik in nobeden umetnik velik in znamenit v svojih delih.

Med pisatelji so razlike. Nekateri ne morejo spisati ničesar posebnega, drugi pišejo z lahkoto jako duhovito in prikupljivo, a tretji z vsemi svojimi umetniškimi deli visoko nadkriljujejo svoje navadne pisateljske tovariše. Te razlike stopnjujejo po veličini prirojene duševne zmožnosti in telesne marljivosti. To se pravi z drugimi besedami: Čim več pisateljskega daru podeduje kdo po starših in čim bolj se trudi in vežba v pisateljstvu, toliko večji umetnik postane. K pisateljem prištevamo tudi pesnike, a ti so redkejši in večji umetniki nego navadni pisatelji, ki pišejo le v nevezani pisavi ali tako zvani prozi. Tudi pesniki znajo pisati v taki pisavi, toda poslužujejo se je navadno le za pisma in kake manjše slovstvene razprave. Veliki pesniki pa niso nikdar tudi veliki pisatelji, ker oboje v eni osebi je prenaporno, torej preveč!

Pisatelji so dosedaj napisali in nakopičili ogromno število knjig. V njih so popisali vse, kar more človek obseči in doseči s svojimi peterimi telesnimi čutili, s svojim umom in z domišljijo. Na zemlji ni vidne in dosežne stvarce, ki bi že ne bila popisana in vpodobljena v knjigah.

(Dalje.)

Sredi vasi.

*Polnoči je ura bila,
pevci so peli sredi vasi,
pesem pa z zvonom se je glasila,
pesem pojoča sredi vasi.*

*Petje z zvonom je umolknilo,
petje pojoče sredi vasi.
Tiho, samotno ko prej je bilo,
prej opolnoči sredi vasi.*

Planinec.

